

3. Иова Е.П. Эстетическое воспитание детей средствами музыки. М., Просвещение, 1984р., 78с.
4. Михайлова Ю.Д. Традиционная система социализации детей в Японии / Ю. Д. Михайлова // 1991. – № 2. – С. 48–52.
5. Кабалевский Д.Б. Идеиные основы музыкального воспитания. М., Советский композитор, 1993р., 123с.

Новаківська Діана

Науковий керівник – доц. Ороновський Анатолій

ХОРОВА КАПЕЛА «ЗАГРАВА» ЯК ОСЕРЕДОК НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ТЕРНОПІЛЛЯ

Постановка проблеми. Із найдавнішої давнини незрадливим, вірним супутником народу нашого, надійним оберегом української нації була пісня.

Із незапам'ятних часів аж до сьогоднішніх днів вона чарує людей своєю свіжістю, задушевністю, хвилює правдивістю і щирістю, поетичним обдаруванням і художністю. «Наші пісні, — писав митрополит Іларіон — це тихе рай, це правдиві чари, ті чари, що всім світом призвано за нами».

У пісні українській відобразилися думи і почуття, настрої і переживання, болі, радощі народу, викликані життям, явищами, подіями чи обставинами, боротьбою за волю і за державність України.

В українській мелодії - наша культура, наша любов до рідної Землі, ступінь нашої свідомості. Вороги, люті поневолювачі, гнали пісню нашу з життя, переслідували й розпинали її, разом із рідним словом забороняли українські співи. За українську пісню кидали людей у тюрми, піддавали тортурам, висилали на заслання. А вона продовжувала жити в гущі народу, і вбити її не було сили навіть найлютішому ворогові.

Її тихо співала мати над колискою дитини, її розносили по світі незрячі кобзарі та лірники, без неї не обходилися ні хрестини, ні весілля, ні молодіжні вечорниці. З похідною піснею вирушали на бій з ворогами козацькі полки, з нею здобувало волю Україні славне Січове Стрілецтво, з патріотичною піснею на устах умирали від більшовицьких куль полонені українські повстанці під селищем Базаром, йшли на смертельні подвиги хлопці-герої УПА.

Мета статті - дослідити історію становлення і розвитку хорового колективу патріотичної пісні Тернопілля – «Заграва».

Виклад основного матеріалу. Хоровий спів, очевидно, існував з часів первісно-общинного ладу і був пов'язаний з обрядовістю. Сутністю обрядового хорового співу було єднання співаків у спільному духовному прагненні при вільному самовияві індивідуальності кожного співака. Існують припущення, що і саме слово «хор» є пов'язаним з теонімом «Хорс» - сонячним божеством давньоруського пантеону.

Вже в Стародавній Греції голоси розрізняли за регістрами: *netoide* - високі голоси, *mesoide* - середні, *igoide* - низькі. Проникнення християнства у Європу формується новий тип

хорового колективу - церковний хор. Ініціаторами введення співу в християнських храмах на Сході. Василій Великий (у Неокесареї) та Іоанн Златоустий (у Константинополі), а на Заході — папа Дамас I (у Римі) і Амвросій Медіоланський. Зокрема, Іван Златоустий відзначав, що «ніщо так не підносить душу, ніщо так не окрилює її, не віддаляє від землі, не звільняє від тілесних оков, не спрямовує у філософії і не домагає досягати повного презирства до житейських предметів, як узгоджена мелодія і керований ритмом божественний спів» [1]. Поступова уніфікація богослужбових піснеспівів, та необхідність скерувати співаків у річище усталеної традиції виконання спонукали до появи в хорі фігури регента, що організовував співаків у єдине естетичне ціле.

До епохи Відродження професійне хорове виконавство було пов'язане винятково з церквою. В 14-15 ст. з розвитком багатоголосся формується поняття хорової партії, кожна з яких могла виконуватись в унісон, або розділятися на кілька голосів. Епосі раннього відродження характерні 3-4 голосні хори з головним голосом - тенором, пізніше - 6-8 голосні. Становлення класичного гармонічного мислення в 17-18 ст. визначило поділ голосів на 4 основні партії — дисканти (сопрано), альти, тенори та баси. Хор стає невід'ємним учасником опери, з'являються також світські капели, що пов'язано з розвитком жанрів ораторії, кантати, хорових концертів тощо [1].

На українських землях хоровий спів відомий з часів Київської Русі, де хорові колективи існували в монастирях і при княжих дворах; в 11 столітті хорового співу навчали в жіночій монастирській школі у Києві. З 16 століття хорові колективи були організовані церковними братствами; кращі з них - у Києві, Львові, Луцьку. Особливо відзначався хор Києво-Могилянської Академії, чисельністю понад 300 чоловік.

З кінця XIX століття – на початку XX організація хорових колективів повсюди в Україні набрала спонтанного характеру і була свого роду виявом національного пробудження. Найкращі хори їздили репрезентувати хорове мистецтво України за кордоном: подорож Української Республіканської Капели і Українського Національного Хору на чолі з О. Кошицем Західною Європою й Північною Америкою (1919–1927), виступи київського хору «Думка» у Франції, зокрема в Парижі (1929), під керівництвом Н. Городовенка, гостинні виступи «Візантійського Хору» (Утрехт, Голландія). За часів УРСР любительські хорові колективи організовувались при будинках культури повсюдно.

Серед провідних хорових колективів України сьогодні - Національна заслужена академічна капела України «Думка», Національний заслужений академічний народний хор України ім. Верьовки, Академічний хор ім. Платона Майбороди Національної радіокомпанії України, Муніципальний камерний хор «Київ», Державна чоловіча хорова капела «Дударик», хор «Трембіта» (Львів), Закарпатський народний хор та інші.

Тернопільський хор «Заграва» виник з ініціативи десятка ентузіастів, найперше учасників національно-визвольної боротьби 40-х років, колишніх політичних в'язнів, котрій повернулися додому з більшовицьких концтаборів-гуларів.

До них приєдналися молодші симпатки національної ідеї, патріоти, що жили відроджувальними настроями. З них і утворився насамперед невеликий співочий ансамбль, який розпочав свої виступи перед громадськістю місті Тернополя на Співочому полі, на Театральному майдані, в міському Палаці культури «Березіль» імені Леся Курбаса, по містах і селах області [1].

У травні 1991 року група найактивніших учасників «Заграва» в дні 130-х роковин перезахоронення Кобзаря в складі п. Євдокії Кекіш, подружжя п.п. Ганни і Петра Кудлів, п. Івана Веселовського, п. Надії Каменюк, п. Зіновія Льонднера, п. Петра Каспрука, п. Марії Білоус та п. Люби Данилків вирушили на Сумщину, щоб взяла участь у зустрічі Братства шанувальників Т. Шевченка, яке йшло з Петербурга до Канева по останньому шляху поета.

Влившись в урочисту ходу Братства, тернопільський пісенний ансамбль проносив теренами зросійщеної Східної України під синьо - жовтими знаменами свободи багатостраждальну українську патріотичну пісню, не дивлячись на вороже ставлення до нього багатьох «рускоязычних» малоросів та недремну «опіку» тоді ще червоно - імперських «блюстителів порядку». Ансамбль зростав, міцнів, перетворювався на хор.

24 серпня 1991 року, в день проголошення Незалежності України, Тернопільська «Заграва» першою перед будинком Парламенту виконала Гімн вільного народу «Ще не вмерла Україна». Люди, радіючи, обнімалися, цілувалися, плакали. Мелодію підхоплювали тисячі людей, що стояли перед стінами Верховної Ради, і пісня-славень злітала над майданом, піднімалась у київське небо і неслась понад Дніпром-Славутою ген на всю соборну Україну [1]. У дні підготовки до всеукраїнського референдуму щодо підтвердження проголошеної Незалежності хористи «Заграва» за місяць побували на Донеччині, відвідали 17 шахт, давали концерти шахтарям і металургам, студентам і селянам.

Хоровий колектив набирив все більш особливого звучання. Згодом йому було присвоєно звання народного аматора. Почав гастролювати з концертними програмами в інші області України: Хмельницьку, Вінницьку, Житомирську, Волинь. Делегати II та III Зборів Української Республіканської партії (УРП) у Києві, Першого та Другого Великих зборів Конгресу Українських Націоналістів (КУН) у Українському Палаці Культури в Будинку Центральної Ради (сьогодні Будинок Вчителя), прослухали патріотичні пісні у виконанні «Заграви», в Палаці культури і мистецтв. Кого не беруть за душу чудові мелодії й патріотичні хвилюючі слова «Молитви за Україну» Миколи Лисенка, пісні на слова Тараса Шевченка, «Чуєш брате мій» - братів Лепких, Гімн ОУН-УПА «Зродились ми з великої години», «Не пора» - Івана Франка, пісні про славу героїку Січових Стрільців, створені талановитими,

музичного обдарованими старшинами Михайлом Гайворонським, Романом Купчинським, Левком Лепким, або про віддану до фанатизму, повстанську самопожертву хлопців та дівчат з ОУН-УПА.

3-4 липня 1999 року тернопільська «Заграва» побувала в Полтаві на урочистості, присвяченій річниці битви під Полтавою, де 290 років тому вирішувалося питання бути чи не бути Україні як незалежній державі.

Диригенти хору: 1. Надія Каменюк (28.03.1933-03.02.2011) - організатор і староста хору «Заграва». Учителька за фахом. Народилася в селі Гарбузові Зборівського району Тернопільської області. Народна майстриня з художньої вишивки; автор кники «По забутих стежках», видавн. «Терно-граф», Тернопіль – 2002 р.; Учасниця походу по останньому шляху Кобзаря з Петербурга до Канева 1991 р. 2. Мирослав Кріль - український диригент, музикант, вчитель. Закінчив Тернопільське музичне училище імені Соломії Крушельницької (1993), Львівський вищий музичний інститут (1998, клас Ю. Луціва). Працював асистентом-стажистом Національного заслуженого симфонічного оркестру України та Національної опери України під керівництвом Івана Гамкала, викладачем диригування Київського університету культури і мистецтв (1999 - 2002), головним диригентом камерного хору (2002 - 2003), художнім керівником (2004 - 2008); головний диригент (від 2003) Тернопільської обласної філармонії, доцентом Інституту мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2008 - 2018); від 2008 - викладач Тернопільського мистецького фахового коледжу імені Соломії Крушельницької.

3. Святослав Дунець - педагог, головний диригент камерного хору Тернопільської обласної філармонії. Народився 15 липня 1973 року у м. Бучач Тернопільської обл. У 1989 році закінчив середню школу № 2 м. Тернополя, а в 1993 році - Тернопільське музичне училище ім. С. Крушельницької (клас заслуженого діяча мистецтв України, Ігоря Левенця). У 1993 - 1998 роках навчався у Львівському вищому державному музичному інституті ім. М. Лисенка (кафедра хорового диригування). З 1998 р. по 2010 р., з 2018 р. - головний диригент академічного камерного хору «Бревіс» Тернопільської обласної філармонії;

4. Шуфліта Оксана (1995 р.н.) - в 2014р. закінчила Тернопільське музичне училище ім. С. Крушельницької, спеціальність «хорове диригування», в 2018р. з відзнакою закінчила Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, науковий підрозділ Інститут мистецтв, кафедра «Методики музичного виховання та диригування». З 2017 р. працює на посаді керівника народного аматорського хору національно-патріотичної пісні «Заграва» ПК «Березіль» ім. Л. Курбаса. За цей період керівниця проявила себе як здібний фахівець, вміє ставити мету і досягати її послідовними та логічними діями. Характеризується творчим мисленням, комунікабельністю, прагненням до пошуку нових шляхів реалізації задуманого. За активної участі народного аматорського хору національно-патріотичної пісні «Заграва» під

ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ

керівництвом Оксани Шуфліти відбуваються майже усі загальноміські та загальнообласні патріотичні заходи. Ввічлива, сумлінна, відповідальна. Активна в громадському житті, користується повагою і авторитетом у колективі;

5. Мосьондз Діана - диригент, вокаліст, викладач вокалу та теоретичних дисциплін. У 2015 році після закінчення дев'яти класів вступила до Тернопільського музичного коледжу імені Соломії Крушельницької у відділення «Хорове диригування». З 2016 по 2021 рік працювала на посаді художнього керівника Теофіпільського сільського будинку культури. У 2019 році закінчила курс навчання у музичному коледжі за спеціальністю «Музичне мистецтво», присвоєно професійну кваліфікацію «Артист хору, ансамблю, керівник аматорського колективу (хору), викладач початкових мистецьких спеціалізованих мистецьких навчальних закладів». Також у цьому році поступила у Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Науковий інститут мистецтв). З 2019 року працює на посаді диригента аматорського хору національно-патріотичної пісні «Заграва» палацу культури «Березіль». З 2021 року викладає на вокальному та теоретичному відділі Козівської початкової спеціалізованої школи мистецтв.

Висновки. За активну участь в національно-патріотичних заходах, за популяризацію національно - патріотичних пісень і їх високо-художнє виконання на теренах України і за її межами Тернопільський обласний комітет з присудження премій в липні 2002 року нагородив Тернопільський народний хор національно-патріотичної пісні «Заграва» дипломом та відзнакою з присвоєнням йому звання лауреата літературно-мистецької та громадсько-політичної премії імені братів Богдана і Левка Лепких.

Хоровий колектив «Заграва» є одним із багатьох хорів Тернопільської області, який утвердив себе невтомним пропагандистом української національної ідеї, а його учасники як віддані й безкорисливі трудівники, котрі, не чекаючи ні винагород, ні похвал, працюють для України, вносять вагомий внесок у розвиток української національної культури, в громадське життя не тільки своєї області, а й усієї держави; через пісенне мистецтво вони несуть до людей вічну правду й величну ідею національної боротьби за Україну, за її волю, за Незалежність і Державність.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://sites.google.com/site/horovediregentuvanna/istoria-viniknenna-horovogo-mistectva>